

Prof. M. A. Inostrancev:

Eufratská operace.

(Červenec 1915.)*

(Dokončení.)

Neohlížeje se na zcela určitá nařízení velitele armády o soustředění jezdeckta na levé křídlo a o jeho použití, velitel IV. kav. sboru nejen jezdeckto nesoustředil, nýbrž je postupně oslaboval a rozptýlil po celé frontě i jezd. oddíl generála Charpentiera. S počátku vzal z něho 1. Choperský pluk kubánského vojska a 3. zábaikalskou kozáckou brigádu a poslal na různé úseky fronty; potom z něho vzal i 16. dragounský Tverský pluk a přemístil k severnímu břehu jezera Nazyk-gel.

Po celé frontě byly rozhozeny i části pěchoty. Pluky 2. kav. střelecké brigády, přibývši 27. června k Avdi, byly v různou dobu odeslány takto: 7. kav. střel. pluk k Prchus, 5. pluk mezi jezera Kagan-gel a Nazyk-gel a 6. pluk k jezeru Kazan-gel.

Ačkoli byl protivník v číselné převaze a ruské síly byly rozptýleny, postupoval sbor kupředu. Ale na silných postaveních Kop-Kormudž narazil na tuhý odpor značných již tureckých sil. Nicméně po prudkých bojích 66. divise a 4. kubánská plastunská brigáda (tato 3. července) znovu se zmocnily Kopu a silných postavení kolem něho.

Ale přes tyto úspěchy se stala situace IV. kav. sboru velmi těžkou: nepřítel byl v převaze, jednotky ruské byly pomíchány, což ztěžovalo vedení a zásobování.

Další rozkazy velitele sboru pro ofensivu zhoršily situaci sboru ještě více.

Opatření velitele sboru byla tato: Tři pluky 66. p. divise s dragounským Tverským plukem měly útočit dále na západ; oddíl generála Nazarbekova (5. a 6. kav. střel. pluk, 4. kubánská plastunská brigáda a pluk kozáků) měl postupovat na jihozápad k Mušu, oddíl gen. Charpentiera (7. kav. střel. pluk, dvě družiny arménských dobrovolníků a 2 dragounské pluky) měl postupovat na jih k Bitlisu.

Sbor měl tudíž postupovat ve 3 rozbíhavých směrech, čímž se fronta prodlužovala a styk mezi skupinami trhal.

66. p. divise narazila na nejtěžší turecký odpor. Turci namířili na ni hlavní úsilí a snažili se obchvátit pravé křídlo sboru. Nicméně přes ohromné ztráty a těžké okolnosti postupovaly pluky 66. divise energicky kupředu a 7. července obsadily Liz. Ale situace se každým dnem zhoršovala.

Oddily gen. Nazarbekova a Charpentiera, ač nenarážely na velký odpor, postupovaly velmi zvolna, obávajíce se ztráty styku se sousedy a přílišného vysunutí vpřed. V prvních dnech července oddíl gen. Charpentiera dospěl do Tadvanu a zjednal těsný styk s oddílem generála Truchina, postupujícím po jižním břehu Vanského jezera.

*) Poznámka redakce. Veškerá data v tomto článku jsou udána podle goriánského kalendáře, t. j. o 13 dní pozadu.

Kromě cit. článku brig. gen. Biruly o operacích u Sarykamyše viz též článek npor. pěch. J. Tretjakova „Boje ruské armády na Kavkaze a v Armenii za světové války“ ve Voj. rozhledech, roč. XI (1930), str. 836 a 898.

6. července průzkumem zjistil, že Turci tisí 66. p. divisi, kdežto před sebou neměl téměř protivníka. Za takových okolností považoval gen. Nazarbekov další postup na Muš za neúčelný a zastavil svůj oddíl, neučinil však aktivního rozhodnutí k vyproštění svého pravého souseda a váhal. Dostav novou zprávu o náporu protivníkově na 66. p. divisi, zůstal 7. července na místě, vyčkáváje vývoje událostí. 8. července dostal zase zprávu o nehodách na severu, ale nehnul se, aby sousedovi pomohl; považoval za svou povinnost splnit rozkaz o postupu na Muš a šel v tomto směru do prázdna.

Konečně, dostav 9. července další hlášení o těžké situaci 66. p. divise, rozhodl se k ústupu. Maje však zprávy, že se objevili Turci proti 22. plastunskému praporu, který zanechal mezi jezery Kazan a Nazyk, odvedl svůj oddíl oklikou po jižním břehu jezera Nazyk-gel, kryje se touto překážkou. Tím obnažil levý bok 66. p. divise a přerval jakýkoli styk s ní. Situace 66. p. divise stala se téměř kritickou.

Po celý den 10. července zůstal oddíl gen. Nazarbekova, neobtěžován Turky, u Orchusu, třebaš viděl, že po celý den 22. plastunský prapor vede boj. Plastuni počali ustupovat k Meljazgertu.

11. července oddíl gen. Nazarbekova (5. kavk. střel. prapor a 3 prapory plastunů), ohrožený již s boku tureckými vojsky, odchází k Adildževazu.

Zatím pro velmi těžkou situaci na pravém křídle IV. kavkazského sboru odvolal velitel sboru, gen. Oganovskij od Tadvanu generála Charpentiera se 17. drag. nižegorodským a 18. drag. sěverským plukem k Meljazgertu. Gen. Charpentier, vyraziv udaným směrem, ponechal svou pěchotu (7. kavkaz. střel. pluk a dvě arménské družiny) u Tadvanu.

K 12. červenci přichází gen. Charpentier k Meljazgertu právě ve chvíli, kdy Turci, obcházející levý bok 66. divise, vystavují své pravé křídlo. Nevyužívaje této výhodné situace, gen. Charpentier nerozhoduje se útočit na Turky a probíti se, nýbrž vrací se zpět a téhož dne večer dochází k Adildževazu.

Vidouce ústup jednotek severně od sebe, pěchotní jednotky oddílu Charpentierova, zanechané u Tadvanu, zahájily spolu s plukem zábajkalských kozáků, jenž se k nim připojil od oddílu gen. Truchina, rovněž ústup a večer 13. července došly k Adildževazu.

Mezitím 3 pluky 66 p. divise s 6. kavkazským střeleckým plukem, podléhající v nerovném boji s tureckou přesilou, ustupovaly 11. června krok za krokem u Meljazgertu a 12/7, jak jsme již řekli, bojovalo se u tohoto místa.

Turci poznali úplnou pasivitu Rusů jižně od Meljazgertu, obrátili k východu jenom clonu a všechno úsilí namířili proti 66. p. divisi.

Odpor této divise byl 13. července zlomen a divise zahájila další ústup na sever, pronásledována jsouc těsně Turky.

★

Generál Judenič již v prvních dnech července, ač ze IV. kavk. sboru nebylo ještě poplašných zpráv, usoudil z přemísťování jednotek a nevyužití rozptýleného jezdeckta, že ve sboru není všechno v pořádku, vyslal k vyjasnění situace na místo generálního ubytovatele armády generála Tomilova.

Ten dorazil do štábu IV. kavk. sboru v Meljazgertu a zde zjistil silný nápor přesily turecké na Kop; situace byla tedy vážná, ale katastrofy

u štábu sboru neočekávali. Proto se gen. Tomilov vrátil, ale v Alaškertu dostal již novou zprávu o ústupu sboru. Tu spolu s nově ustanoveným náčelníkem štábu IV. kavk. sboru, generálem Mdivani, který jel ke sboru, zvolil nové postavení sboru na výšinách u průsmyku Klič-Gjaduk a hlásil to generálu Oganovskému.

Ale části sboru, vytrvale pronásledované Turky, svedly 15. a 16. července boje u Enikeje a Sindžanu a 19. července v prostoru Chamur, N. Chano a Šerveran, nemohly se udržet na zvoleném postavení a pokračovaly v ústupu. Spolu s ustupujícím vojskem prchalo před tureckou pomstou i množství arménského obyvatelstva, provázené stády dobytka, četnými vozy; zatarasily se cesty, civilisté se pomíchali s vojskem a způsobili hrozný nepořádek.

Části IV. sboru odešly 20. července do údolí Karakilisy a počaly stoupat na pohraniční výšiny hřbetu Agri-dag směrem na Achtinský průsmyk. Zatím gen. Charpentier, opustiv ostatní jednotky IV. sboru u Adildževazu, hnul se s dvěma dragounskými pluky mimo jakýkoli tlak ze strany Turků na Ardžiš, Begri-Kalu, Tapariz a Diadin k Tašlyčaj-Sufla, kam dorazil za několik dní. Ostatní části sboru (5. a 7. kavk. střel. pluk, 3 prapory plastunů, 2 arménské družiny a pluk zábaikalských kozáků) pod velením gen. Nazarbekova ustupovaly, rovněž bez nepřátelského tlaku a nesnažíce se pomoci ostatním silám sboru, od Meljazgertu a odešly k Ardžišu, kam dospěly 15. července.

Zde generál Nazarbekov dostal pluk kozáků, aby se připojil k oddílu generála Truchina ve Vanu; s ostatkem zůstal na místě 2—3 dny a pak za jezdeckem odešel k Diadinu, zanechav v Bajezidu arménské družiny.

Situace celé kavkazské armády se stala velmi vážnou. Hlavní síly IV. kavk. sboru, otřesené nerovným, dlouhým a krvavým bojem, pomalu stoupaly na svahy pohraničního hřebenu Agri-Dag, pronásledovány energicky Turky. Ostatní části odešly na východ a chovaly se velmi pasivně. Nastala možnost tureckého vpádu na ruské území a I. kavkazský a II. turkestanský sbor mohly být odříznuty od svých zadních komunikací. Velitel IV. kavk. sboru, gen. Oganovskij, žádal naléhavě o posily, neboť bez čerstvých sil nemůže prý protivníka zastavit. V Tiflisu se začala téměř panika. Z týlu přicházely telegramy, že prý se objevilo turecké jezdectvo u Novo-Selima, ba i u Alexandropolu. V záloze armády byla jenom nedávno postavená 4. kavk. střelecká divise.

Zatím na ostatní frontě kavkazské armády byl ještě klid, ale dala se každou chvíli očekávat všeobecná ofensiva 3. turecké armády po úspěchu její úderné skupiny.

Bylo třeba rychlého a energického rozhodnutí. Každý průměrný velitel by byl učinil rozhodnutí, o jaké prosil velitel IV. sboru, t. j. poslat mu posily a s jejich pomocí zastavit Turky. Toto rozhodnutí by však bylo pasivní a neskýtalo by úplného výsledku. Neodpovídalo vůbec charakteru generála Judeniče.

Vskutku, v nejlepším případě by posily poslané generálu Oganovskému zastavily turecký postup. Při tom by se však ztratila výhoda vyrovnání a zkrácení fronty, dosažená vysunutím IV. kavk. sboru kupředu. Mimo to by se operace přenesly téměř na ruské území. V horším — a podle situace velmi pravděpodobném — případě by nezadržely posily turecký postup, byly by strženy do ústupu a desorganizovány.

Generál Judenič chtěl situaci řešit aktivně, odpovědět na úder manévrem. Proto bylo rozhodnuto, neposílat gen. Oganovskému posíl přes všechny jeho vytrvalé a naléhavé prosby, nýbrž v prostoru Dajar-Baškej sebrati všechny možné síly a utvořit z nich údernou skupinu pro operace na vnitřních liniích.

V onom prostoru rozhodl Judenič soustředit: 4. kavk. střel. divisi, 153. p. Bakinský pluk 39. divise, horský oddíl 20. děl. brigády a 1. kavk. kozáckou divisi, vše pod velením velitele této divise, generála Baratova.

Velitel kavkazské armády zamýšlel v tom případě, že Turci během soustřeďování této skupiny zahájí ofensivu proti I. kavk. a II. turkest. sboru, udeřit soustředěnou skupinou Baratova do pravého boku Turků na Passinské rovině. Nezmění-li se situace ve středu a na pravém křídle armády, chtěl vyčkati, až úderná skupina turecká vnikne do hor, a pak udeřit skupinou Baratova do jejího levého boku a týlu.

Ježto se na soustředění úderné skupiny spotřebovaly všechny armádní zálohy, byla učiněna opatření k vytvoření záloh nových. Velitel I. kavk. sboru, gen. Kalitin dostal rozkaz poslat ještě jeden pluk 39. divise do Dajaru do arm. zálohy. Veliteli II. turkest. sboru nařízeno poslati přes Karakurt do Baškej zprvu jeden, pak i druhý pluk turkeštanských střelců. Veliteli týlového kavkazského okruhu nařízeno vyloučit z každého z 15 dopliňovacích praporů po jednom polním praporu o 1000 lidech s příslušným počtem důstojníků, utvořiti z nich divisi a poslati do armádní zálohy do Sarykamyshe.

Velitelům I. kavk. a II. turkest. sboru nařízeno, aby na své frontě provjeli co největší činnost a vzbudili v Turcích domněnku, že se chystá ruská ofensiva; tím se jim mělo zabrániti v přesunu sil na pravé křídlo.

Aby výsledek úderu byl co nejúplnější, rozhodl se generál Judenič:

- 1) nařídit IV. kavk. sboru odpoutati se od protivníka, uvést vojska do pořádku, a jakmile Turci začnou ustupovat, přejíti k energické ofensivě;
- 2) soustředit údernou skupinu v Dajaru co nejrychleji a úplně tajně;
- 3) pustit Turky co nejlouběji do hor,
- 4) ostatní soustřeďující se vojska mít pohotově pro všechny případ.

Ježto velká část úspěchu úderné skupiny závisela na rychlosti a prudkosti úderu, dostal generál Baratov rozkaz: 1) být připraven vyrazit kdykoliv ihned po obdržení rozkazu; 2) jakmile zahájí postup do boku a týlu Turků, vést ofensivu nepřetržitě, neohlížet se dozadu, ať se tam děje, co děje, ježto štáb armády si bere na starost zajištění jeho týlu a boku.

Ve srovnání s tureckou skupinou, odrazivší IV. kavk. sbor, nebyla úderná skupina gen. Baratova velická, ale byla složena z čerstvých vojsk s plnými počty; náhlost úderu měla nahradit počet.

Aby mohl lépe řídit odvetný manévru, přemístil se Judenič se štábem z Karsu do Karakurtu.

Do 21. července se soustředila skupina u Dajaru. Tam dorazil po úsilných pochodech 23. července 17. turkeštanský střelecký pluk. Druhý pluk dosáhl Passinské roviny.

Mezitím Turci tlačili před sebou části IV. kavk. sboru, postupovali a obsadivše Karakilisu, počali rovněž vystupovat na Agri-Dag. K jezeru Van a do Diadinské doliny postavili jen clonu, hlavní síly postupovaly směrem k průsmyku Achtinskému.

Ale Judenič nespěchal se svým úderem. Chtěl, aby Turci ještě více vystavili své křídlo a svůj týl.

Zatím v Tiflisu rostl neklid. Štáb armády dostával stále otázky, co bylo učiněno proti tureckému postupu a dá-li se to provést. Aby se tajemství neprozradilo, nařídil Judenič, aby se nic neoznamovalo o chystající se protiofensivě, nýbrž aby se jen hlásilo, že je všechno v pořádku a že se činí příslušná opatření.

Veliteli IV. kavk. sboru, který byl postupem Turků velmi poplašen, nebylo rovněž nic oznámeno o připravené protiofensivě. Jeho úkol o zahájení ofensivy byl mu oznámen teprve v poslední chvíli; k tomu byl určen přednosta operačního oddělení plk. gšt. Maslovskij.

Jenom gen. Baratov a jeho náčelník štábu byli ustavičně a podrobně orientováni o situaci.

Nuže, Turci dostihnou hřebenu Agri-Dagu a sestoupivše částečně po svahu dolů, zastavili postup, jako by se báli, že vlezou do slepé uličky. Bylo znát, že turecké velení počalo nedůvěřovat neobyčejné pasivitě protivníka. Ještě chvíli, a mohli by začít se stahováním vojsk dozadu. Pak by se propásl vhodný okamžik. Gen. Judenič vycítil psychologický okamžik a v noci na 23. červenec dal osobně telefonem rozkaz generálu Baratovu, aby okamžitě zahájil postup k průsmyku Klič-Gjaduk a jižněji, kudy procházela nejlepší ústupová cesta Turků.

23. července za svítání se hnula úderná skupina kupředu dvěma proudy. Přes Zejdekjan na Klič-Gjaduk šel hlavní proud generála Vorobjeva (4. kavk. střel. divise, předvoj 15. kavk. střel. pluku). K jejímu zajištění zleva, se strany doliny, byl ještě v noci poslán na Zejdekjan a Karakilis 13. kavk. střelecký pluk. Na Rymkan, Avde a Dutach šel proud generála Rybalčenko (3 kozácké pluky) s cílem přetít komunikace Turků.

Za proudem generála Vorobjeva postupovala záloha — 153. pěší baskinský pluk, s ním gen. Baratov se štábem.

Již rána 23. července narazil 13. kavk. střel. pluk na tureckou clonu a po celodenním boji odhodil ji daleko na východ. Proud gen. Vorobjeva k večeru dosáhl úpatí hřebenu Mizrach-Dag a za svítání útočil na Turky s boku, kdežto 13. pluk čelně. Turci byli odraženi a 15. pluk dosáhl hřebenu hřbetu, podél kterého počal tláčit protivníka, přetínaje postupně jeho ústupové cesty. Současně se 4. kavk. střeleckou divisí postupovala na Dutach i jezdecká kolona.

Jakmile turecké zajišťovací oddíly podlehly náporu úderné skupiny, rozšířila se mezi všemi tureckými vojsky na Agri-Dagu zpráva o objevení se ruských vojsk v týlu a části skupiny Abdul-Kerima počaly rychle ustupovat s Agri-Dagu.

Pokračuje v postupu, proud generála Vorobjeva během dvou dní postupně vyhnal turecké zajištění z celé řady postavení na hřbetu. Turci se pokoušeli o tuhý odpor, aby získali času k ústupu hlavních sil. Části těchto sil snažily se uniknout nejkratší cestou přes průsmyk Klič-Gjaduk nebo třeba delší, ale bezpečnější cestou po levém břehu Eufratu.

Jakmile počali Turci opouštět svahy hřbetu Agri-Dagu, zahájily části IV. kavk. sboru, stojící před nimi, ihned ofensivu.

Tu v tomto rozhodujícím okamžiku operace došly hrozivé zprávy o tom, že se objevily značné turecké síly před průsmykem Megemir, který byl

v týlu proudu generála Baratova a byl obsazen jen slabě půldruhým praporem pohraniční stráže.

Situace hrozila státi se znovu kritickou a proud generála Baratova mohl se octnout mezi dvěma ohni. Mezitím zpravodajské oddělení štábu armády ustavičně pátralo po tureckých jednotkách. Bylo přesně zjištěno, že z turecké fronty před II. turkesterským a I. kavk. sborem nebyla vzata ani jedna jednotka a jenom 29. divise, která byla dříve u jezera Tortum, dorazila nedávno do Hasan-Kale a pak zmizela z tohoto prostoru. Bylo jasno, že se právě ona objevila před průsmykem Mergemir.

Proto v noci na 25. července byl z armádní zálohy vzat 17. turkesterský střel. pluk a dostal rozkaz, postoupit úsilným pochodem k průsmyku Mergemir, obsadit jej a podřídit si i jednotky pohraniční stráže. Kdyby se již Turci zmocnili průsmyku, měl je pluk odtud vyhnat stůj co stůj. Současně bylo generálu Baratovu kategoricky potvrzeno, aby postupoval dále do týla Turků, nestaraje se nijak o svůj týl.

Ale generál Baratov po zprávách o objevení se Turků u průsmyku Mergemir poslal tam poslední svou zálohu, 153. pěší bakinský pluk. Když dostal potvrzení od gen. Judeniče, aby se nezastavoval v postupu, ponechal tento pluk jen jako ochranu; toliko jeden jeho prapor rozhodným útokem na bodák zmocnil se výšiny na východ od průsmyku a tím usnadnil úkol 17. turkesterskému střel. pluku.

Tento pluk dorazil k poledni 25. července k úpatí průsmyku, z něhož už bylo vytlačeno půldruhého praporu pohraniční stráže, průsmyk sám pak byl obsazen Turkey. Pluk se rozvinul po obou stranách silnice a zahájil postup po velmi těžkém horském terénu; teprve k večeru se dostal k tureckému postavení na průsmyku. Neodkládaje útok na příští den, podnikl ve 22 hod. bodákový útok, odhodil Turkey z průsmyku a pevně se v něm usadil.

Příštího dne byl průsmyk obsazen 156 p. jelizavetopolským plukem ze zálohy armády a 17. turkesterský střel. pluk byl vysunut ještě jižněji k Darkotu k lepšímu zajištění týlu skupiny generála Baratova.

Tato skupina mezitím pokračovala v postupu a k večeru 25. července zmocnila se průsmyku Klič-Gjaduk. Zároveň předvoj jezdeckého proudu generála Rybalčenko obsadil Dutach. Tak byly odříznuty nejlepší a nejkratší ústupové cesty Turků.

V téže době části IV. sboru, které pod velením velitele 2. kavk. kozácké divise gen. Abacieva zahájily ofensivu, počaly silně tísnit Turkey. Ti se pokoušeli zadržeti se v prostoru Karakilisy a 25. i 26. července u Aga-Deve, ale byli donuceni v nepořádku ustupovat.

Ačkoliv jezd. oddíl generála Charpentiera a oddíl gen. Nazarbekova, jež byly u Tašličaj-Sufla, byly velitelem IV. kavk. sboru poslány působiti do boku a týlu Turků, neuplatnily se, ježto Turci ustupovali tak rychle, že nebylo možno je dohonit. Ústup jejich se měnil ponenáhlu v útek.

Ustavičné pronásledování ruskými vojsky působilo v ustupujících tureckých proudech velký zmatek. Jenom značně zmenšeným a úplně desorganisovaným částečným bývalé skupiny Abdula Kerima paši se podařilo po ohromných pochodech ujít po vedlejších cestách. Množství vojáků se rozběhlo, zabloudilo v horách a nedostalo se k armádě. Byl vzato více než 10.000 zajatců a dobyté zpět ztracené trény IV. kavk. sboru na jeho ústupu od Meljazgertu.

Zajímavé je to, že 25. července, když jezdecktvo gen. Rybalčenko vzalo Dutach, bylo u tohoto místa zajato 300 mladých tureckých podporučíků, kteří právě vyšli z cařihradského vojenského učiliště a odjeli k armádě. Přijeli v novém výstroji, s úplnou důstojnickou výbavou ve chvíli katastrofy u armády a padli do zajetí, aniž byli v boji.

Ke konci července obsadily části IV. kavk. sboru zase prostor Meljazgert a oddíl gen. Truchina se posunul k Vastanu. Tu nařídil Judenič zastavit pronásledování a obsadit předními strážemi bývalou frontu: Šarian-Dag—Meljazgert—Adildževaz.

Teprve potom poslal velitel kavkazské armády vrchnímu veliteli do Tiflisu zprávu o úplném vítězství, o dokončení pronásledování a zaujetí konečné fronty.

Poplach v Tiflisu i v celém Zákavkazsku se změnil v jásot nad skvělým vítězstvím. Nemohl-li IV. kavk. sbor ihned zase obsadit Muš, bylo to jenom pro krajní únavu vojska a nutnost, nejprve důkladně zařídit tyl sboru.

Byl konec operace. Za její duchaplné a skvělé vedení byl generál Judenič vyznamenán vysokým řádem Sv. Jiří 3. stupně.

*

Eufratská operace je dobrým příkladem válečného umění, projeveného výhradně vyšším velitelem, generálem Judeničem.

O zdar provedení se zasloužilo jen tradiční hrdinství kavkazských vojsk, ale nikterak činnost podřízených velitelů, z nichž většina prokázala jak malou aktivitu, tak i nepochopení situace.

Svou podstatou byla eufratská operace rázu obranného, ale prováděna aktivně. Vznikla z myšlenky zaujmout výhodnější východiště k budoucím operacím vysunutím vpřed levého křídla armády, t. j. IV. kavk. sboru, a soustředěním velkého množství jezdecktva za tímto křídlem. Byla zahájena obratně provedeným jezdeckým nájezdem, který dosáhl dvou cílů: uklidnění kraje vyčištěním od Turků a Kurdů a soustředění jezdecktva na levém křídle. Zahájení operace vedlo však i k novému plánu u protivníka, který by se byl stal, kdyby byl uskutečněn, velmi nebezpečným pro celou kavkazskou armádu. Hrozil rozbitím IV. kavk. sboru přesilou, ohrožením komunikací kavk. armády a přenesením války na ruské území.

Velká přesila nepřátelská a neschopnost i pasivita některých ruských velitelů, zejména velitele IV. kavk. sboru gen. Oganovského, generálů Nazarbekova a Charpentiera, měly za následek, že první část turecké operace: porážka levého křídla kavk. armády, t. j. IV. kavk. sboru, byla splněna poměrně snadno. Jestliže se porážka neproměnila v úplnou katastrofu, lze děkovati jen vynikajícímu hrdinství kavkazských vojsk 66. pěší divise a 4. kubánské plastunské brigády.

Dále se však turecké úmysly střetly s vůlí generála Judeniče. Tento velitel věděl, že nejlepším způsobem obrany je útok, a rozhodl se odpovědět na turecký úder nikoli pasivními opatřeními — ucpáváním děr postupně zasílanými zálohami, nýbrž útokem a manévrem do nejchoulostivějšího místa nepřátelské sestavy, do boku a tylu.

Směr útoku a jeho náhlost měly vyvážit nerovnost sil (20 praporů úderné skupiny gen. Baratova proti 89 praporům Abdula Kerima paši).

Myšlenka manévru, odpovídající úplně všem zásadám válečnického umění, byla doplňována vzornou přípravou, charakterisující mistry váleč-

nictví. Příprava záležela v přílehavé volbě prostoru soustředění úderné skupiny v údolí Alaškertu, odkud mohl být veden úder jak proti skupině Abdula Kerima, tak i proti ostatní turecké armádě, v rychlém a tajném soustředění vojsk, svěřených mimo to i energickému a nejlepšímu z podřízených velitelů, generálu Baratovu. Nenadállost úderu byla pojištěna i tím, že byla utajena též před vrchním velitelem v Tiflisu.

Při provádění operace samé vidíme nezkrotnou energii v pohybu vpřed, vhodnou volbu okamžiku úderu, včasné využití poslední zálohy velitele armády v rozhodující minutě proti průsmyku Mergemirskému a konečně vytrvalé pronásledování poraženého protivníka.

Eufratská operace ukazuje názorně význam osobních vlastností vyššího velitele ve válce, potvrzujíc slova Napoleonova: „Ve válce neznamenají lidé nic, jeden člověk znamená vše.“

Použité prameny:

Maslovskij: Mirovaja vojna na kavkazskom frontě 1914—1917.

Larcher M., commandant: La guerre turque dans la guerre mondiale. Paris.

Güse: Die Kämpfe des Weltkrieges an der Kaukasusfront vom Kriegsausbruch bis zum Frieden von Brest. Z časopisu: Schweizerische Monatschrift für Offiziere aller Waffen. 1929 a 1930.

Karganov: Dannyja o rejdě konnicy i učastii jeja v Efratskoj operacii.

Kvinitaldze: Dannyja o dějstvii 4. kavkazskoj strělkovoj divisii v tečenii vojny.

Savickij: Materialy i vypiski iz dnevnika o dějstvijach II.-go turkestanskago korpusa i 66. pěchotnoj divisii.

Ern: Dannyja o dějstvijach udarnoj kolonny generala Baratova v Efratskoj operacii.

Dracenko: Dannyja o rabotě razvedyvatělnago otdělenia vo vremja Sarykamyšskoj, Efratskoj i Erzerumskoj operacii.

— — —a:

2. a 3. oddělení štábu divise.

1. Zjištěná fakta.

Není hierarchie mezi jednotlivými odděleními štábu vyšší jednotky. Všechna oddělení jsou stejně důležitá, všechna pracují pro velitele, jehož rozhodnutí připravují, uvádějí v život a bdí nad jich prováděním.

S touto poučkou jsme odešli ze školy. Mnozí kamarádi ji nevěřili už ve škole, a nebyli-li hned zařadění jako přednostové 3. oddělení, cítili se jaksi zneuznaní a degradováni; v jednom případě omlouval jeden absolvent své přidělení tvrzením, že se do 2. oddělení dostal jen omylem.

Ponechme však stranou tuto vrozenou zálibu každého mladého důstojníka pro operace, z níž vyplývá jednak touha po 3. oddělení, jednak — je-li této touze vyhověno — malé vypínání se nad kamarády z 2. a 4. oddělení.

Pozorujme funkci 2. a 3. oddělení štábu divise a jejich vzájemný poměr jen po stránce věcné. A tu se neubráníme dojmu, který bližším pozorováním